

[nová] Čeština
doma
& ve světě

2 2014

Nová čeština doma a ve světě

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
2/2014

Redakce:

Vedoucí redaktorka – Mgr. Kateřina Romaševská
Výkonná redaktorka – Mgr. Katarzyna Vaculová
Členové redakce – Mgr. Adriana Filas, Mgr. Oleksandr Sukhanek,
Mgr. Maria Simeunovich-Skvortsova
Korektorky – Mgr. Olga Fojtíková, Bc. Jana Georgievová, Bc. BcA. Markéta Kraevská,
Mgr. Iva Pospíšilová

Adresa redakce:

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií FF UK
nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1
Tel. (+420) 221 619 347, e-mail: ncds@ff.cuni.cz

Objednávky vyřizuje:

Vydavatelství Filozofické fakulty UK v Praze,
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1, e-mail: books@ff.cuni.cz

Návrh grafické úpravy a obálky: Studio Lacerta (www.sazba.cz)
Sazba: Lukáš Vavrečka, nakladatelství Pavel Mervart (www.pavelmervart.cz)

Obsah

Úvodní slovo	8
Recenze	10
Jiří Kraus Barešová, I. – Dytrtová, M. (2014): <i>Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání.</i> Olomouc: Univerzita Palackého.	11
Tereza Nakaya Barešová, I. – Dytrtová, M. (2014): <i>Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání.</i> Olomouc: Univerzita Palackého.	13
Eva Růžičková Kostelecká, Y. (2013): <i>Žáci-cizinci v základních školách. Fakta, analýzy, diagnostika.</i> Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.	17
Jarmila Valková Holá, L. – Bořilová, P. (2014): <i>Čeština Expres 3</i> Praha, Akropolis.	19
Články	35
Milan Hrdlička <i>O obtížnosti českého skloňování z pohledu jinojazyčných mluvčích</i>	36
Karel Kulich <i>K otázce kategorie životnosti a neživotnosti (V souvislosti s výukou češtiny pro cizince na základě ruštiny)</i>	44

Markéta Kraevská <i>Česká a bulharská komiksová citoslovce</i>	64
Zdeněk Salzmann <i>Apoteóza (oslava) piva</i>	75
O autorech tohoto čísla	81

Barešová, I. – Dytrtová, M. (2014):

Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání.

Olomouc: Univerzita Palackého.

Tereza Nakaya

V letošním roce (2014) vydala Univerzita Palackého v Olomouci elektronickou publikaci *Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání* autorek Ivony Barešové a Moniky Dytrtové. Vydání této e-knihy a související výzkum byly umožněny díky účelové podpoře pro specifický vysokoškolský výzkum udělené Univerzitě Palackého v Olomouci Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Autorky Ivona Barešová a Monika Dytrtová působí na Katedře asijských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. I. Barešová zde působí již dlouhá léta jako akademický pracovník a vyučující zejména jazykových předmětů, M. Dytrtová je studentkou v posledním ročníku navazujícího magisterského programu oboru japonská filologie. Publikace, kterou

vytvořily, se zakládá na jejich společném výzkumu a čtenářům předkládá soubor doporučených pravidel pro přepis japonštiny do češtiny.

S původními texty jazyků, které pro svůj zápis neužívají latinku, je třeba se při přepisu do češtiny nějak vyrovnat. Týká se to i japonštiny, která pro zápis užívá ideografických znaků a fonografického slabičného písma. V českém prostředí může potřeba zaznamenat japonské slovo v latince běžně nastat například tehdy, chceme-li přepsat vlastní jméno nějakého Japonce, japonský zeměpisný název a tak podobně. Japanolog navíc potřebuje přepisovat například japonské odborné termíny nebo celé větné úseky. Pro český přepis japonštiny nebyla dosud vypracována žádná systematická norma, která by pravidla transkripce podrobně definovala, což se zejména v běžné praxi projevuje nejednotností a mnohdy i chaosem (v médiích se při prezentaci zpráv o Japonsku nezřídka setkáme například s kombinací více možných způsobů přepisu v jednom textu, nebo dokonce i v jednom slově, což v konečném důsledku způsobí defektní čtení původního japonského jména/slova/termínu). Podle autorek by měl být český systém přepisu „založen na pokud možno jednoznačných pravidlech“ (Barešová – Dyrtrtová 2014: 4), aby byl funkční a srozumitelný i pro čtenáře s malou či nulovou znalostí japonštiny.

Publikace *Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání*, jejímž hlavním cílem je slovy autorek „vypracování souboru doporučených pravidel, jak přepisovat japonský text za využití grafémů používaných v češtině“ (Barešová – Dyrtrtová 2014: 7), se skládá ze dvou hlavních částí. První část sestávající z šesti kapitol prezentuje teoretický rámec výzkumu a druhá část je tvořena závěrečnou sedmou kapitolou, ve které autorky shrnují pravidla přepisu japonštiny do latinky. V první kapitole e-knihy uvádějí autorky čtenáře do předmětné problematiky. V další kapitole představují metodologii svého výzkumu, jež sestávala ze zmapování dosavadní praxe při přepisu japonštiny v česky psaných textech, jejichž autory jsou japanologové, realizace dvou dotazníkových šetření mezi publikačně či pedagogicky činnou japanologickou veřejností (autorky oslovily 30 osob, přičemž první ankety se zúčastnilo 21 a druhé ankety 15 osob) a analýzy problematických jevů na základě odborné literatury a již zavedených systémů přepisu japonštiny. Po představení metod výzkumu následuje kapitola osvětlující související terminologii a pravopisné principy. Autorky v této kapitole vymezují, že pojem transkripce užívají ve smyslu transkripce ortografické (Barešová, I. – Dyrtrtová, M. 2014: 13).

Čtvrtá až šestá kapitola e-knihy představují hlavní teoretická východiska pro závěrečné formulování doporučených pravidel českého přepisu japonštiny. Ve čtvrté kapitole se čtenář dozvídá o existujících transkripčních systémech japonštiny (Hepburnova transkripce, japonské systémy Kunreišiki rómadží a Nihonšiki rómadží, česká transkripce, jiné méně časté způsoby přepisu japonštiny) a o jejich historickém vývoji. Pátý oddíl je věnován srovnání českého a japonského hláskového inventáře. Tato část, již samy autorky označují za komparativní analýzu japonského a českého hláskového inventáře (Barešová, I. – Dyrtrtová, M. 2014: 24), je poměrně rozsáhlá, a přestože je její zařazení do publikace logické (autorky dané srovnání označují za podklad pro své tvrzení, že nenacházejí žádné překážky pro využití grafémů používaných v češtině pro přepis japonštiny, a pro ilustraci praktičnosti užití české transkripce v českém prostředí), jeví se v celku publikace jako zdouhavá a od hlavního tématu e-knihy poněkud odbíhající. V předposlední, šesté kapitole e-knihy autorky diskutují problematické jevy při přepisu japonštiny do češtiny, u nichž se v textech psaných odbornou veřejností (překladaťelé a badatelé) přepis dosud rozcházel. Jedná se zejména o přepis dlouhých samohlásek, grafémů ず a づ, slabičného ん před grafémem obouřetné souhlásky, používání apostrofu, přepis partikulí は, へ a を a psaní velkých písmen. V této části knihy jsou představeny konkrétní případy vybraných problematických jevů a způsoby řešení jejich přepisu v existujících transkripčních systémech. U každého jevu jsou prezentovány výsledky dotazníkového šetření, tedy dosavadní praxe oslovených japanologů pro jeho přepis. Klíčovou část však u každého diskutovaného problematického jevu tvoří navržené argumenty podloženého řešení jeho českého přepisu.

V poslední kapitole celé publikace jsou pak souhrnně prezentovány zásady přepisu japonštiny vycházející z analýz předchozích částí publikace. Přehledně jsou zde zpracována pravidla navržené české transkripce, Hepburnovy transkripce, Kunreišiki rómadží i Nihonšiki rómadží. Je otázkou, do jaké míry je v prezentaci jednotlivých transkripčních systémů v části věnující se psaní velkých písmen relevantní zařazení vybraných příkladů japonských výrazů, u kterých by se dalo uvažovat o přepisu nikoliv do více slov oddělených mezerou, ale jedním slovem dohromady. Autorky v úvodu šesté kapitoly avizují, že se problematice určování hranice slova věnovat zatím nebudou, jelikož ji neřeší ani zavedené transkripční systémy, a v poznámce pod čarou č. 102 vztahující se přímo k oddílu věnovanému psaní velkých písmen u transkribovaných slov upozorňují, že jimi „uvedené dělení

některých výrazů proto nelze brát za určující“. Nicméně minimálně osvětlení vlastního postoje k chápání hranice slova by při analýze psaní velkých písmen bylo pro větší smysluplnost uvedených pravidel žádoucí. Přínosnými částmi publikace zařazenými do závěrečné části knihy je také představení základních interpunkčních znamének či symbolů a významu jejich použití v japonském textu včetně návrhu na jejich možný přepis (kap. 7.5) a shrnutí zásad psaní japonského textu na počítači (kap. 7.6), při kterém se uživatel, v případě, že při psaní na počítači neužívá přímé psaní znaků japonského fonografického slabičného písma, kdy jeden znak slabičné hira-gany odpovídá vždy jedné klávese, bez znalosti transkripce neobejde.

Za velmi přínosnou považuji kapitolu 4, která přehledně mapuje existující transkripční systémy japonštiny a jejich vývoj, kapitolu 6 prezentující problematiku jevy a návrhy jejich řešení a kapitolu 7, jež na mnoha příkladech velmi přehledně ilustruje a představuje český, anglický a oba japonské systémy transkripce japonštiny. Celá publikace je zdařile graficky zpracovaná, doplněná o velmi praktické a přehledné tabulky a skutečnost, že vznikla v elektronické podobě, je z hlediska rozšíření mezi čtenáře její velkou výhodou. Autorky předkládají soubor doporučených pravidel pro přepis japonštiny do češtiny, který je podložen objektivními argumenty vycházejícími zejména ze zkoumání hláskového inventáře češtiny a japonštiny, a zhodnocení anglického i japonského transkripčního systému. Přestože publikaci samy autorky označují za text určený zejména japanologům, lze ji doporučit i široké veřejnosti.

Elektronická kniha *Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání* je první publikací tohoto typu, která byla v českém prostředí vydána. Nejednotnost užívaných způsobů přepisu japonských slov v českém (odborném i laickém) prostředí je stávající realitou, na kterou se autorky rozhodly upozornit a podnítit snahu o její změnu. Jejich počín je tedy nutno ocenit a nezbyvá než věřit, že nakonec nezůstane pouze u doporučení, ale že povede k systematizaci a následně i eliminaci nevhodných či kombinovaných způsobů přepisu japonských slov a jmen v českém prostředí.

Bibliografie:

Barešová, I. – Dyrtrtová, M. (2014): *Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání*. Olomouc: Univerzita Palackého.